

Reactie VO-raad op vraag van de Tweede Kamer: wat vindt u van de lumpsumsystematiek?

De leden van de commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap willen een breder en dieper inzicht krijgen in de voor- en nadelen van de lumpsumbekostigingssystematiek. Daarbij stelt de commissie drie vragen centraal. Hieronder treft u de reactie van de VO-raad aan op deze vragen. Uiteraard licht de VO-raad deze antwoorden graag toe in een gesprek.

1. Hoe kijkt u aan tegen de huidige lumpsumbekostigingssystematiek?

De VO-raad is voorstander van de lumpsumsystematiek. Schoolbesturen en scholen kunnen - in samenspraak met belanghebbenden - het best zelf bepalen hoe de middelen in hun specifieke context het best kunnen worden ingezet. Uit meerdere onderzoeken (bijvoorbeeld recent van de OECD¹) blijkt dan ook dat in landen waar scholen een grotere autonomie hebben met betrekking tot input en proces, leerlingen beter presteren. Een systeem met meer centrale sturing - bijvoorbeeld het eerdere declaratiebekostigingssysteem zoals tot het einde van de vorige eeuw bestond - leidt in de praktijk vooral tot een toename van perverse prikkels, van bureaucratie, tot onbeheersbaarheid van de kosten en tot uniformering van schoolorganisaties.

2. Zijn er volgens u binnen de huidige lumpsumbekostigingssystematiek veranderingen nodig zodat scholen zich beter kunnen verantwoorden wat er met het geld is gebeurd? Zo ja, welke?

De minister van onderwijs concludeert op basis van een landenvergelijking van de OECD het volgende over de inzet van onderwijsmiddelen: *Dit kun je duiden als zeer doelmatig: met iets meer dan gemiddelde uitgaven bereiken we in Nederland een bovengemiddeld resultaat*². In het algemeen kan dan ook gesteld worden dat met de op zichzelf sobere basisbekostiging een zeer behoorlijk onderwijsresultaat wordt gerealiseerd. In die basisbekostiging - de lumpsum - lijkt dan ook geen grond voor aanpassing aanwezig.

De discussie spitst zich daarmee toe op de inzet van extra, aanvullende investeringen. In het eerder aangehaalde onderzoek van de OECD wordt geconcludeerd dat een goede verantwoording een noodzakelijke voorwaarde is om de autonomie goed in te vullen. In dat kader onderschrijft de VO-raad dat er in de toekomst helderdere en beter uitvoerbare afspraken moeten worden gemaakt over de verantwoording van extra, aanvullende investeringen. Afspraken die zijn gericht op een adequate verantwoording achteraf, richting politiek en samenleving. Maar ook én vooral gericht op een goed gesprek vooraf, tussen schoolbestuur en belanghebbenden. En daarop gebaseerd een transparante besluitvorming over de inzet van de betreffende middelen. Met als doel: publiek geld inzetten voor goed onderwijs.

¹ Zie: <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46619703.pdf>

² Zie: <https://www.trendsineeldocw.nl/actueel/nieuws/2016/09/15/oeso-nederlands-onderwijs-presteert-goed>

Los van het belang van verantwoording over extra, aanvullende investeringen valt wel wat af te dingen op de omvang van deze investeringen. Op basis van cijfers van het ministerie van Onderwijs blijkt dat tegenover de €505 miljoen, die tussen 2010 en 2017 is geïnvesteerd, structureel €447 miljoen aan bezuinigingen staat (bijv. op de vereenvoudiging van de bekostiging, de profielen havo/vwo en verschillende taakstellingen). Kortom, als het over extra, aanvullende investeringen gaat, dan hebben we het netto over slechts €49 miljoen euro (0,7% van de bekostiging). Om echt een verschil te maken zijn omvangrijkere investeringen nodig, bijvoorbeeld in ontwikkeltijd voor docenten.

- 3. Welke onderwijsbekostigingssystematiek ziet u als best passend? U kunt daarbij denken aan een nieuw bekostigingssysteem. Ook kunt u inspiratie putten uit de vijf alternatieven die door de bewindspersoon zijn geschetst in deze kamerbrief ([link](#)).*

Zoals bij vraag 2 al beschreven is een verbetering mogelijk van de verantwoording over het doel waartoe extra, aanvullende investeringen zijn verstrekt. Daarbij gaat het ook om het versterken van eigenaarschap van bestuurders, schoolleiders en docenten. Hen daarbij de ruimte geven om daadwerkelijk het verschil te maken dat met de extra, aanvullende investering beoogd is en hen vragen daarover te verantwoorden. Van de vijf alternatieven die door de bewindspersoon geschetst zijn, werkt de vierde optie het best: *Informatie-uitvraag waarbij gedifferentieerd wordt naar capaciteit van degene die de informatie moet leveren.*

Optie 1 (schotten/oormerken) en 2 (doelsubsidies) leiden tot minder ruimte voor maatwerk, meer administratieve last en daarmee tot minder eigenaarschap bij scholen. Optie 3 (meer openbare data) kan helpen als de school of het bestuur daarvan de eigenaar en afzender is (zie daarvoor bijvoorbeeld www.scholenopdekaart.nl) en aansluit bij de behoefte van de lezer, maar dit helpt niet per definitie als dit door een derde wordt gepubliceerd. Optie 5 (resultaatafhankelijke bekostiging) leidt - zeker wanneer het zoals in PO en VO leerplichtige leerlingen betreft - tot teveel perverse prikkels, zoals bijvoorbeeld 'teaching to the test'. Iedere leerling kent een eigen ontwikkeling, dit vereist maatwerk en valt niet te meten in één resultaat, waarop scholen (financieel) worden afgerekend.